

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Alfonsi Virvesii Canarien. Episcopi, Philippicæ
disputationes uiginti aduersus Lutherana dogmata, per
Philippum Melanchthonem defensa**

Virués, Alfonso de

Coloniae, 1542

VD16 V 1588

De ecclesiae ritibus & caeremonijs. Phil. XIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-33625

verum & opere quasi per manus tradita nobis est ecclesiastica ordinatio: hac contempta, vos videritis cuius ordinatione possitis habere verbi diuini & sacramentorum ministros, aut quam intelligatis vocationem in illis verbis confessionis vestrae: Nemo debet in ecclesia publice docere, aut sacramenta administrare nisi rite vocatus: Nam Philippus, vt dixi, verba vestra, pia quidem in specie atq; catholica maxima schismatis oneravit suspicione.

Philippica XIII. De ecclesiae ritibus & caeremonijs, quas humanas traditiones appellat Philippus.

Vicquid quintumdecimum confessionis vestrae caput continet, & Philippus adducit in apologia in superioribus est a nobis excussum. Verum ne cubi deesse veritati videamur, oportet nos toties

Humanæ
traditiones
duplices.

eadem respondere: quoties a vobis eadem obijciuntur. Humanæ traditiones sunt duplices, alteræ quæ nihil nouum inducunt, sed tantum præscribunt tempus, locum & modum, quibus quædam pietatis & religionis opera a Christo probata & instituta, aut si mauultis præcepta commode & oportune fiant. Alteræ vero, quæ nouum aliquem cultum aut ritum alias non præscriptum inducunt. Prioris generis exempla sunt ieiunium, preces, eleemosynæ. Posterioris, vestium varietas, qua aliter clerici simplices, aliter episcopi, aliter cardinales, aliter monachi, aliter seculares, & inter ipsos monachos, aliter benedictenses, aliter franciscani, &

cate

cæteri induuntur. Item varij ritus sacrorum, quibus aliter quadragesimæ tempore, aliter resurrectionis, aliter festis, aliter profestis diebus celebratur: In neutro genere traditionum iustificat aut reddit nobis propiciū Deum humana constitutio, sed diuina promissio: quamobrem iure damnata est altera pars huius articuli, quia dicitis, quod traditiones humanæ institutæ ad placandum Deum, ad promerendam gratiam, & ad satisfaciendum pro peccatis, aduersentur Euangelio. Nam qui potest Euangelio aduersari, quod eidem subinde probatur? Dicitis fortasse vos de humanis traditionibus loqui, non de ijs quæ probat aut instituit Euangelium. Si per humanas traditiones posterioris generis ordinationes intelligitis, libentissime accedimus vestræ confessioni. Nemo est enim inter catholicos tam stupidus aut superstitiosus, qui credat vestium colorem aut formam, & cæremonias alias huiuscemodi iustificare. Cum vero ex superius dictis, & ijs quæ in huius capitis apologia Philippus respondet, appareat manifeste, vos de vtriusq; operibus loqui, haud possumus probare, aut præterire, quod aperte sacris literis improbatur. Nam oratio, ieiunium, & eleemosyna, quæ continentur primo genere traditionum, vtilia sunt ad placandum Deum, promerendam gratiam & satisfaciendum pro peccatis. Vtilia, inquam, sunt non quatenus illis ab hominibus tempus, locus aut modus præscribitur (tamen huiusmodi præscriptionis obedientia sua mercede non careat) sed quatenus per sacras literas constat, huiuscemodi opera suas promissiones habere,

Vtilia quæ
sunt, ora-
tio, ieiuni-
um & ele-
mosyna.

k ij re,

re. Nam Tobias ait: Bona est oratio cū ieiunio & eleemosyna magis quam thesauros auri recondere, quoniam eleemosyna a morte liberat, & ipsa est quę purgat peccata, & facit inuenire vitam æternam. Item apud Matthæū: De ieiunio oratione & eleemosyna dicit Christus. Et pater tuus qui videt in absconso, reddet tibi. Quid, obsecro reddet, quibus non placatur? Similiter in Luca: Quod superest date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Quæ oīa? Peccata nimirū de quibus loquebatur Daniel. Placeat tibi rex, cōsiliū meū, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. Innumera sunt loca scripturarū, quibus nobis hæc tria magnificis promissionibus cōmendantur, ieiunium, quo vniuersa corporis castigatio: eleemosyna, quæ omnis beneficentię genus: & oratio, quæ omnes religionis affectus & studia continentur. Sed videamus, quomodo hæc & id genus alia testimonia eludat Philippus. De mortificatione, inquit, carnis & disciplina corporis ita docemus, sicut narrat confessio, quod vera & non simulata mortificatio fiat per crucem & afflictiones, quibus Deus exercet nos. In his obediendum est voluntati Dei, sicut ait Paulus. Exhibete corpora vestra, hostiam, &c. Et hæc sunt spiritualia exercitia timoris & fidei: Verum præter hanc mortificationem, quæ fit per crucem, est & voluntarium quoddā exercitiij genus necessariū, de quo Christus ait: Cauete ne corda vestra grauentur crapula. Et Paulus: Castigo corpus meū, & in seruitutem redigo, &c. Et hæc exercitia suscipiēda sunt, nō quod sint cultus iustificantes, sed vt coerceant carnem, ne saturitas obruat
 nos,

nos, & reddat securos & ociosos: qua ex re fit, vt affectibus
 carnis indulgeant & obtemperent homines. Hæc diligentia
 debet esse perpetua, quia habet perpetuum mandatum Dei.
 Et illa præscripta forma certorum ciborum, ac temporum, nihil
 facit ad coercendam carnem. Est enim delicatior & sumptuo-
 sior, quam reliqua conuiuia. Et ne aduersarij quidem obser-
 uant formam in canonibus traditam. Nunc in primis ope-
 raprecium est animaduertere hominis prudentiam: qui cū
 versaremur inter omnia, quæ sacris literis per spiritum san-
 ctum probata, humanis vero traditionibus ordinata sunt in
 ecclesia, & per certa tempora locos & vicissitudines distribu-
 ta: tantum respondet ad ea, quibus ieiunium commendatur,
 cum superitis a peccatorum remissione non minus eleemosy-
 nam & orationes, quæ ieiuniū excluderit: Ad hæc cum vestra cō-
 fessio habeat humanas traditiones contra Euāgelium insti-
 tuti, ad placandum Deum: ad promerendam gratiam, & sa-
 tisfaciendum pro peccatis, nunc, cæteris prætermis-
 sis, tantū
 adimit ieiunio peccatorum remissionē, tametsi ne nihil pro-
 desse videatur, tribuit illi carnis mortificationem, necessario
 quodam exercitiij genere voluntarie assumptam: de q̄ Chri-
 stus ait: Videte ne grauentur corda vestra crapula & ebrie-
 tate. Et Paulus: Castigo corpus meum, & in seruitutem redi-
 go, &c. Hæc appellat exercitia, quæ dicunt esse suscipienda, non
 vt sint cultus iustificantes, sed vt coerceant carnem, ne satura-
 tas obruat nos, &c. Nullum ne alium vsum habent ieiunia,
 nihil ne aliud nobis conferunt: nisi vt coerceant carnem ne
 saturitas obruat nos: Quid igitur est illud quod pater vidēs

Lucæ 21

1. Cor. 9

Acto. 13

Marth. 9

in abscondito reddet ieiunantibus: In quem vsum successiua ieiunia ieiunabant apostoli & cæteri fideles, qui spiritus sancti primitias acceperāt, si nihil aliud debet esse ieiunium, quam perpetua sobrietas: Ieiunantibus ecclesie primoribus, qui & prophetiæ munere præstabant, dixit illis spiritus sanctus: segregate mihi Saulum et Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes & orantes imponentesque eis manus dimiserunt illos. Hi (autore Philippo) non ieiunassent, quando nihil ieiunium impetrare poterat apud Deum, quem orabant. Nisi forte apostolos dimissuri ieiunauerunt ne grauarentur corda eorum crapula & ebrietate, quemadmodum accidere solet ijs, qui compotatiunculis aut iusto convivio accipiunt amicos peregre profecturos: Atqui nihil huiusmodi timendum erat Christi apostolis, prophetis, et discipulis, qui iugi parsimonia & sobrietate carnem spiritui subdiderant: Sed cum viderent ingentem messis farraginem, quam tam pauci operarii excolendo non erant, rogabāt iuxta Christi doctrinam dominum messis, vt mittat operarios in messem suam: has preces cum ieiunijs augerent, impetrauerunt, vt spiritus sanctus illis apostolicam designationem Sauli & Barnabæ reuelaret, quinimo & committeret. Alioqui, nisi hoc significare voluit Euangelista, quid illi opus fuit, tam diserte ascribere spiritum sanctum ieiunantibus esse loquutum? Cuius oraculo accepto, rursus ieiunio & oratione felix faustumque nouis apostolis & ecclesie munus et iter precantur. Comminiscatur nunc Philippus præsidium aliquod, quo confugiat: nos simpliciter accipimus scripturam

ras

ras, quibus docemur ieiunio & oratione apostolos suppli-
 casse. Qui si scirent, Deum nobis, ieiunio non placari, aut
 promereri, nec ipsi priuatim incidēte casu aliquo ieiunassent,
 nec Euangelista tam diligenter, vbi numinis fauor aliq̃s cō-
 memorandus erat, ieiunia recenseret. Deniq; Paulus & Bar- Acto. 14
 nabas cum per singulas ecclesias Listri Iconiæ & Antiochiæ
 ordinassent presbyteros, discessuri cum ieiunationibus ora-
 se scribuntur. Si ieiunia illa nihil aliud erant atq; assidua quæ-
 dam sobrietas, et nihil illis potuit promereri, quam obrē Euā-
 gelista priuatis casibus, vbi aliquid discriminis intererat, tam
 sedulo commemorat priuata ieiunia, illorū præsertim, quos
 credendum est, iugi parsimonia cauisse, ne grauarentur cra-
 pula & ebrietate. Si nihil aliud debet esse ieiuniū, atq; iugis
 temperantia victus, quænam sunt multa illa ieiunia quæ Pau-
 lus Corinthiis suadet? Quodnam est illud ieiunium, quod 1. Cor. 6
 orationi adiunctum, genus quoddam dæmoniorum expel-
 lit? Cuius denique ieiunii exēplum Christus nobis præbuit Matth. 9
 suo ieiunio? Non certe assiduæ sobrietatis. Nam hoc perpe- Matth. 9
 tua temperantia, rebus vniuersis modeste vtens, præbebat.
 Præterea si patres, vt Philippus dicit, nihil aliud existimaue-
 runt esse Euangelicū ieiuniū q̃ huiusmodi perpetua carnis
 castigatio, et nulla est ab illis traditio hoc cōsilio instituta, vt
 mereamur remissionē peccatorū aut iustitiā, sed propter bo-
 num ordinē in ecclesia & tranquillitatem: in quem, obsecro,
 vsum instituta est ab eis quadragesimæ ieiunatio, q̃ nihil ad
 ordinē ecclesiasticæ Hierarchiæ, necq; ad tranquillitatē vide-
 batur attinere. Hæc institutio patrum est antiquorum, non
 recen-

recentiorum pontificum, sed omnium qui ab ipso nascentis
ecclesiae exordio cum sapientia tum sanctitate polluerunt cō
sensu & obseruatione instituta, roborata, firmata. Vereor ne
Philippus (vt est illi Lutherus semideus) respondeat illos
homines fuisse. Dicit tamen (vt aliquid respondisse videa-
tur) nunquam illos hoc consilio quadragesimam & ieiunia
quædam alia instituisse, vt per ea mereremur Deum nobis
esse propiciū, aut peccata remitti. Quo igitur consilio in-
stituerunt? Nunquam explicabit. Nam illud de ordine &
tranquillitate, quis non videt, esse prorsus alienum a propo-
sito? Ad coercendam vero carnem Philippus negat ciborū
& tēporis præscriptionem quicq̃ conferre: præscripsisse ve-
ro patres negare non potest, cū vetustissima vna atq; religio
sissima fuerit apud illos quadragesimalis ieiunij obseruatio.
Declarant hoc, præter annales & chronica, conciones sancto-
rum, habitæ in quadragesima. Quales sunt Chrysostomi in
Genesim, ac cæterorū etiam antiquorū vsq; ab apostolis. Por-
ro consilium suū, in probandis instituēdisq; ieiunijs, & quid
de ieiuniorum fructu et vtilitate crediderint: ipsi suis verbis
q̃ superius Philippica X. citauimus, aperte declarant: posse-
musq; multa eiusdē generis si opus esset testimonia produ-
cere. Sed quid Philippo satisfecerit, cui verba Christi & apo-
stolorum eius, toties a nobis producta, non satisfaciunt: iam
illud, quo toties nobis difficultatem facit, de Christi meritis
& satisfactione, quæ videretur inanis, si nostra ieiunia satisfa-
cerent, eandem habet in mortificatione carnis obiectionem:
Vt enim semel Christus pro nobis omnibus satisfecit, ita
semel

semel vetus homo noster cum eo crucifixus est, nō em̃ com-
mortui modo sumus, verum et consepulti cum Christo per
baptismum in mortem. Quibus tamen verbis non obstan-
tibus (tametsi verissima sunt) isdem Apostolus, qui Christi Col. 2
Iesu gloriam in illis prædicat, frequens est in admonendo, vt
nos mēbra nostra ac nosmetipsos mortificemus. Haud igitur,
quod nostra ieiunia ac cætera poenitentiae opera satisfac-
ciunt pro peccatis, magis Christi gloriae, qui pro nobis satis-
fecit, decedere credendum est, quam eiusdem gloriae detra-
hit iugis nostra mortificatio, cum semel ipse veterem homi-
nem nostrum extinxerit, & affixerit cruci. Satisfecit semel
Christus pro nobis, sed nondum desijt satisfacere, quin quo-
tidie in membris suis satisfacit, ita vt sint ex illis, qui prædica-
re audent, supplere se, quæ desunt passionum Christi, in car-
ne sua pro corpore eius, quod est ecclesia. Ad eundem mo-
dum extinxit Christus veterem hominem, sed nondum est
extinctio hæc & mortificatio consummata, quin quotidie
fit in ijs, qui non secundum carnem ambulant, sed secundum
spiritum. Hoc nimirum est quod Paulus ait: Quia vetus ho-
mo noster simul cum eo crucifixus est, vt destruaturn corpus Rom. 6 & 8
peccati, & iustificatio legis impleatur in nobis, qui non secun-
dum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Roget
me fortasse quispiam, si hoc efficit Christus, cur nō assequun-
tur omnes, q̃ Christo credunt? Fortassis esset hic potius hæ-
rendum, q̃ respondendum: sed fidenter respondeo, quia nō
oēs sequuntur, & conantur, vt destruaturn corpus peccati. De- Iohan. 1
dit enim Christus potestatem, filios Dei fieri, ijs qui credunt
1 in

Christus
quotidie
in mēbris
suis satis-
facit.
Col. 1

Legis iu-
gum du-
plici causa
Christus
abstulit.

Amos
Malach.

in nomine eius, penes illos autē est fungi hac potestate, et fru-
ctum eius assequi. Porro quod attinet ad traditiones huma-
nas, de quibus in vniuersum est orta disputatio, quasque per
nos suscitari Philippus queritur, cum omnes has aboleuerit
Christi gratia, duplici causa Christus abstulit iugum legis,
quarum neutra cogit, vt nobis auferantur: Primo (vt præ-
termittam mysticas illas significationes quæ Christo adue-
niente cessarunt) veteres Hebræorum ritus Deus ipse tradi-
derat, qui pondus quoddam diuinæ sæueritatis præ se fere-
bant, atque adeo spiritum timoris potius quā amoris gigne-
bant affectum, graue enim erat, & cui tolerando impares es-
sent humanæ vires, illud subinde repetitum: Ego dominus.
Hæc dicit dominus, & similia. Nostros vero ritus Christus
ipse, tametsi verus homo, non ædixit, tantum tradidit autori-
tatem ecclesiæ, vt ipsa sibi præscriberet ritus, quibus pietatem
præstaret & religionem qui ab hominibus instituti, humane
imbecillitatis rationem in primis haberent, vt habent, essent
que humana prouidentia & autoritate mutabiles. Præterea
veteris legis traditiones obsitæ erāt præceptis & interminati-
onibus, terribilesque contestationes sæpius obtundebant, ni-
si mordicus seruarentur, nostræ vero traditiones nihil capi-
talis periculi afferunt transgressoribus, modo absit animus
impius aut contemnens. In hac enim sententia sum, quādiu
ecclesiæ non improbatur, cuius interim autores habeo gra-
uissimos iuxta atq; doctissimos. Hactenus de fidei & ope-
rum meritis, tertium sub diuersis titulis differuimus. In qui-
bus sicubi forte, vt sum homo, lapsus sum, aut deceptus, in
hoc

hoc certe scio, me nullo modo decipi posse, quod est totius
 controuersiae argumentum: Haud sola fide homines saluos
 fieri sed etiam charitate, & operibus bonis, si per aetatem pre-
 stari potuerint. Hoc quippe scripturae oēs praedicant. Hoc
 iudex ipse discrimen fore seruandorum a damnandis in iu-
 dicio pollicetur: Hoc tota per orbē terrarū ecclesia haecenus
 credidit, cuius iudicium semper est catholicis amplectendū:
 id quod & me fecisse, & perpetuo facturū profiteor: Quan-
 etiam si me in hac causa ecclesiae prauidicium destituisset, scri-
 pturae testimonijs, quae vtrinque possunt adduci, perspectis,
 libentius accederem huic sententiae, qua bona opera ad salu-
 tem requiri iudicantur, q̄ opposite, quandoquidem certo scio,
 plura hanc cum antecedere, cum cōsequi, quae ad cōmunem
 utilitatem possint cōducere, q̄ istam. Qui sit, vt maiori cum
 fructu asseratur, & minori periculo in ea, si forte contigisset
 errare, decipiamur. Nam ab operum fiducia nullum immie-
 net nobis periculum, qui vni Christo fidimus, sine quo fate-
 mur nihil boni operis a nobis posse consequi, nihil bona ope-
 ra quod ad veram attinet felicitatem, in nobis posse facere.

Iam quod ad alterū genus humanarū traditionum perti-
 net, haud grauate fatemur illas nihil ad placandum Deum,
 aut promerendam gratiam conferre, vt quibus immediate
 nulla est in sacris literis merces promissa. Nā mediate, nihil
 est a maioribus institutum, quod non cōplectatur illa Chris-
 ti promissio. Qui vos audit, &c. Tamen si non ignoro, quic-
 quid mercedis hisce verbis promittit, non operibus alias in-
 utilibus, sed obedientiae deberi, q̄ vna cū fide praemiu huius,

Matth. 19

11. 23. 4

Luc. 10

I ij &

Ceremo-
niarū vi-
lras.

3. Reg. 12

& aliarum id genus promissionum immediate apprehen-
dit. Habent etiam præter hoc, huiusmodi ritus alias vtilita-
tes, quæ diligentibus Deum cōferunt ad pietatem. Primum
enim symbola sunt Christianæ societatis, deinde mysticas
habent significationes, ab institutione sua ortas, vfu & con-
suetudine firmatas, quibus multa non modo rudes docent
verum & admonent sapientes. Adhæc extima illa corporis
supplicatio, supplicem animum haud raro efficit, & intime
quodammodo ad orandū cōponit. Hinc cineres, hinc facci,
hinc cilicia, hinc prostratiōes, quarū rerū toties meminit sacra
scriptura, & patrum antiquissima decreta nos admonent.
Quamobrem mea q̄dem sententia temere Philippus (ne in-
terim vtar verbo grauiori) huiusmodi Christianorū ritibus
æquat gentilium & Mahumetarum obseruatōes, & Iudeo-
rum, quicū Hieroboam descīuerunt a lege per impia com-
menta. Si licet, inquit, hominibus instituere cultus, et per hos
cultus merentur gratiam, iam omnium gentium cultus erūt
approbandi, cultus instituti Hieroboam & alijs extra legem
erunt approbandi, &c. Et infra: Sicut regnum, inquit, Ma-
humetici habet cultus, habet opera, per quæ vult iustificari co-
ram Deo, nec sentit homines corā Deo gratis iustificari fide
propter Christum: ita et Papatus erit pars regni antichristi, si
sic defendit humanos cultus, quod iustificent: detrahatur
enim honos Christo, cum docent quod non propter Chri-
stum gratis iustificemur per fidem, &c. Sunt qui huiusmo-
di floribus, quibus maxime vernant cum Philippi tum Lu-
theri vniuersa commentaria, vsque adeo irritentur vt iusto
zelo,

zelo, velut cestro, perciti suis illos coloribus pingant. Ego vero eo minus huiusmodi verbis commoueor, quo facilius etiam nobis tacentibus, scribētis animus proditur, arguitur, deprehenditur. Illud me maxime mouet, cum Philippus solus dis, vt videntur, rationibus & scripturarū validissimis, quod non raro facit, testimonijs catholicam veritatem lascessit & infectatur. Nunc enim quis non videat illum argumentorū praesidio destitutum, ad acerbissima ista parerga confugere? Quem, priusquam ad collationem rituum, quos aequare conatur, descendam, mansuete percunctor. Quid obsecro erit si ecclesia, quam inuidioso nomine Papatum vocas, doceat hominem gratis iustificari propter Christum, & tamen exigat ritus quosdā externos, a se eiusdem Christi autoritate institutos ad colendum Deum? Num erit tunc temporis regnum antichristi? Minime, inquires, sed tyrannice exigitur a fidelibus, quod illos non iustificat coram Deo. Atqui si hoc esset tyrannis, tyrannicum esset exigere, vt Christiani Dei & proximorum dilectionem externis operibus praestarent, quandoquidem nihil horum nos (si Philippo credimus) nec ipsa quidem charitas iustificat coram Deo: iam collatione, quæ ecclesiæ ritus, praesertim cum neutros illorum quos nos distinximus exceperit, confert ritibus paganorum & pseudoiudeorum, quid ineptius, si penitus inspiciantur? Hieroboam instituit ritus contra Dei mandatum & religionem, quibus verum Dei cultum euerteret. Ecclesia tradit ritus, qui nullis diuinis aduersantur, & Christo permittente, ne dicam praecipiente sunt inducti, nisi forte dicamus (vt ieiunia & preces

Ritus ecclesiae nullis diuinis aduersantur.

l iij tandem

Ezech. 10

tandem omittam apostolos, qui primi omnium ritus huiusmodi, quod superius demonstratum est, sanxerunt Christo prohibente sciuisse. Ad hæc Hieroboam, vnius veri Dei cultu sublato, idolorum inuexit culturã, id quod verba prophetæ aduersus ecclesiam a Philippo citata declarant. In præceptis patrum vestrorum nolite incedere, nec iudicia eorum custodiatis, nec idolis eorum polluamini, ego dominus Deus vester. In præceptis meis ambulate, & iudicia mea custodite, & facite ea. Idem quod Hieroboam fecit facturum est antichristus iuxta aliud testimonium, quod etiam Philippus ex Daniele citat aduersus nos, ita enim animum induxit suum, vt nullum conuiciorum genus prætermittat, nullum scripturarum locum non torqueat, quo ecclesiam & eius Hierarchiam, synagogam satanæ & regnum antichristi, esse persuaderat. Danielis verba sunt: Deum Maosim in loco suo colet, &

Daniel. 11

Deum quem non nouerunt patres eius, colet auro & argento & lapidibus preciosis. Ecquid rogo simile sit a Christianis, etiam si credant ecclesiæ ritus necessarios ad placandum Deum, modo non sine Christo, sentiãt se posse iustificari: vt, quatenus Christiani sunt, non assentiri non possunt? Num Christiani suis ritibus Deum Maosim colunt, aut adorant

1. Cor. 8

Deum aliquem quem patres non coluerunt? Minime gentium. Nam etsi sunt qui dicantur dii siue in coelo siue in terra, nobis tamen vnus est Deus pater, ex quo omnia, & nos in illo: & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia & nos per illum. Sed non in omnibus est scientia, inquit Apostolus: quod & modo accipit vniuerso ferme christianorum

Roma. 10

vulgo:

vulgo: cuius superstitionem si Philippus sibi proponebat in-
 sectandam: oportebat illum bonam ecclesiae doctrinam &
 leges a malis moribus & peruersis interpretationibus inter-
 dum & additionibus se iungere, & ita apostolica moderatio-
 ne in docenda vera iustificatione & cōmenticia dedocenda
 uti: Id quod nostro saeculo egregius vir Erasmus Roterodamus, si quis alius, conatus est observare, tametsi et ille (quod
 eius pace dixerim) feruentior est interdum & acrior quam
 vulgari simplicitati & quorundam maliciae expediret. Ha-
 ctenus tamen per illum ecclesiae traditiones inconuulsae per-
 manent, & suum locum retinet in ministerio pietatis. Et nos
 non nihil ecclesiasticis concionibus Euangelij causam aduer-
 sus hominum commenta pro nostra virili iuimus, ad inui-
 diam vsq; illorum qui adulterantes verbum Dei, quæstum
 existimant pietatē, qui vbiq; velut lolium, bono semini sunt
 admixti, absit tamen ut vbiq; regnent, quod Lutherus no-
 bis exprobrat. Solus enim Christus in ecclesia regnat, & vin-
 cit in membris suis hostem, quem a seipso deuictum, ad exer-
 cendam fidem electorum quadantenus respirare, permittit,
 Mahumetici ritus, q̄ supersunt ex Philippica collatiōe, haud
 scio quales sint, neque quatenus aut quomodo illis vtantur
 Garraceni, quos eodem studio & pene eodem commento
 auertit Mahumetes a religione Christiana, quo Hieroboam
 auertit decem tribus a vera religione, ut tunc temporis erat
 Mosaica. Hoc vnum tantum modo omnes illi ritus mihi vi-
 dentur, quod cum multarum sint sectarum velut rapsodia,
 itidem olent, quasi cum vna multa iura confundit coquus:
 quid

1. Timo. 6

quid oleas nescias, nisi id vnum male olere intelligas. Cæteræ quæ potest esse collatio illorum, quicunq; sint, quos excogitauit infidelitas, ad ecclesiæ ritus, quos instituit fides, pietas probat, religio seruat. Quibus, si incommodis interpretatiõibus aut ineptis adinventionibus quidam fortassis inter nos abutuntur, haud propterea succensendum est omnibus: Nec omnes Germani concionatores tam sancte docent, quam fingit Philippus. De iustitia, inquit, fidei, de fide in Christum, de consolatione conscientiarum nihil dicunt aduersarij, imo hanc saluberrimam Euangelij partem lacerant conuicijs. E contra in nostris ecclesijs omnes conciones in his locis cõsumuntur.

Lutheri conciones.

De poenitentia, de timore Dei, de fide in Christum, de iustitia fidei, de consolatione conscientiarum per fidem, de exercitijs fidei, de oratione qualis esse debeat & quod certo statuendum sit, quod sit efficax, quod exaudiatur. De cruce, de dignitate magistratuum & omnium civilium ordinationum. De discrimine regni Christi, seu regni spiritualis et politicarum rerum. De coniugio, de educatione & institutione puerorum, de castitate, de omnibus officijs charitatis, &c. Speciosa verba, & quibus dignum est, vt omnes applaudant catholici: atamen vtri sint in causa concionatores an auditores, minime, scio tamẽ quod re ipsa licuit experiri, nihil horum, de quibus illi differunt pro cõcione, sanctius aut religiosius seruari post Lutheri doctrinam, quam antea seruabantur: quinimo omnia sunt in deterius mutata: ita vt coactus sit ipse Lutherus, pontificis et monachorum regnum, quod vocat, in vrbibus, quæ maxime illi credũt, desiderare. Concionatores etiam ipsi

Non quare, sed quid Ecclesiasticis dicat.

ita

ita de locis huiusmodi differunt, vt præstaret eos non attigisse. Concionabantur Arriani de trinitatis mysterio, de verbi Dei incarnatione. De eisdem etiam locis Sabelliani: interest tamen multum, quid aut quomodo de vnaquaq; re differas, cum de eadem vere & false, impie & catholice possit haberi concio. Deniq; quod vestri concionatores de his locis prædicant, non potest non esse eiusdem farinae cum eo, quod Lutherus docuit, & Philippus defendit: Quomodo autem audientium animos afficiant, aut quos affectus excitent in eis, apparet ex epistola illa Erasmi testis oculati & vobis nō perinde multum infensi (cum Erasmus nomino honoris ac dignitatis, vt par est, causa nomino) quam epistolam ad quosdam Argentoratenses ecclesiastes misit. Porro nostri concionatores (de concionatoribus loquor, non de vendinugis cauponatoribus, quorum utiq; magnus est numerus) nostri, inquam, concionatores de eisdem locis dicunt, quos Philippus recenset, varie tamen, & a vestris longe diuersa. Dicunt illi de poenitentia diserte quidem & plausibiliter, quandoquidem habent expositum, quo spaciari possint, & suæ maledicentiæ copiam ostentare, campum nugarum, quas tum quæstus, tum inepta deuotio quorundam sparsit in vulgum Christianorum: Hæc tamen ita lacerant, ita conuellunt, vt deteriora disseminant: ita locū explicant, vt satius esset non attigisse, quando populus ista doctrina de Christi vnus meritis sibi blandiens, ignauam quandam non fidem sed confidentiam ac præsumptionem concipiunt, esse poenitentiam. At nostri poenitentiam esse dicunt præteritorum scelerum detestatio-

m nem,

Concionæ
collatio.

Prædicatio
nostra q̄tū
& in quo a
Luthera-
norū præ-
dicatione
differat.

nem, qua etiam ad euāgelicam vltionem animus inardescat
& futurorum resipiscantiam: id quod patres dixerunt, com-
missa lugere, & lugenda non cōmittere: Quæ omnia fide illa,
quam sacramento profitemur, perficiuntur, & fiunt efficacia.
Vestri timorem Dei quosdam Hiperbolicos terrores & ha-
ctenus minime intellectos nedum expertos esse dicunt, no-
stri vt animus summopere vereatur, & summam curam ad-
hibeat: ne quicquam prætermittat etiam minimum illorum
quæ diuinis oraculis sunt nobis præscripta, nam qui timet
Deum nihil negligit. De fide, quod sola iustificet, & sufficiat
ad salutem, vestri docent. Fidei nostri primas tribuunt in
iustificatione, ita tamen vt minime sola sufficiat: quoniam si
habuero omnem fidem, ait Paulus, qua vel montes transfer-
re possim, charitatem autem non habuero nihil sum. Conso-
lantur vestri conscientias illorum, quos tædet affectus mor-
tificare, & crucem domini ferre: dicentes sufficere illam, quā
Christus pro nobis tulit: nec satis illi fidere, qui huius labo-
ribus & meritis alia conantur adiungere, & hanc vocant fie-
dei cōsolationem, de qua maxime gloriatur Philippus, & Lu-
theri doctrinam cōmendat. Hanc gloriam non inuidemus,
quæ cōmunis est illi cum Epicureis, qui gloriabantur se suo
dogmate deorum metum ab animis hominum sustulisse:
Nam quo aliqua secta perniciosior fuerit, & sordidior, eo pa-
catiores reddet mentes eius persuasione semel imbutas: Quā-
obrem nostri tantummodo eos consolantur, qui iuxta Chri-
sti doctrinam, suas cruces eius cruci nituntur adiungere: &
membrorum merita capitis fulcire meritis. Essent enim alio-

qui

2. Cor. 7

2. Cor. 13

qui prorsus inualida. Hæc cum tam sublimia sint, vt miracu-
 lo, cum fiunt, potius quam virtuti tribuenda videantur, sub-
 leuatur tamen ad aggrediendum nostra fragilitas Iesu Chris-
 ti promissionibus nec obscuris nec infrequentibus: vtpote
 quæ maxima pars sunt euangelicæ doctrinæ. Venite, inquit, Mark. 13
 ad me omnes qui laboratis & onerati estis & ego reficiam
 vos: tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiem
 animabus vestris. Et rursus: Confidite quia ego vici mun- Iohan. 16
 dum, & alibi: Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Luce 12
 patri vestro dare vobis regnum. Et ego vobiscum sum vs- Math. 28
 que ad consummationem sæculi. Et per Apostolum: Fidelis 1. Cor. 10
 est deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis:
 sed faciet cum tentatione profectum. Et propheta: Laudabit Isaia 25
 te, inquit, populus fortis, ciuitas gentium robustarum time-
 bit te, quia factus es fortitudo pauperi: fortitudo egeno in tri-
 bulatione sua, spes a turbine, vmbraculum ab æstu. Vestri
 docent crucem esse, patienter ferre calamitates & incōmoda
 vniuersa, quæ nobis frequenter accidunt. Nostri addunt af-
 fectuum mortificationem assiduam, de qua Paulus: Morti- Colof. 3
 ficate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem,
 immundiciam, libidinem, concupiscentiam malam, &c. ad- 1. Cor. 9
 dunt & labores quosdam pios, ad hoc susceptos, vt iuxta e-
 undem castigemus corpus nostrum & in seruitutē rediga-
 mus. Exhibeamusque corpora nostra hostiam viuentem, Roma. 12
 sanctam, Deo placentem, rationabile obsequiū nostrum. Fi-
 dei fructum, charitatē & eius opera esse docent vestri: cui do-
 ctrinæ (tametsi in sacris literis non inueniatur) haud magno-
 m ij pere

pere aduersaremur, nisi illa conaremini charitatem a iustificatione secludere. Porro nostri, quid de hisce rebus docēt, nempe si ad fidem referantur, charitatem esse fidei non fructum, sed vitam, vim, energiam, quoniam fides per dilectionē operatur. Et sine operibus mortua est. Cætera vero opera utriusque fructus esse fidei scilicet & charitatis, quā charitas patiens est, benigna est, & innumera pene alia bona gignit, quæ Paulus enumerat. Vestros de oratione docere, quod certo statuendū sit, quod sit efficax, & quod exaudiat, ait Philippus, id quod de nostris, ut sunt vestris timidiores, nunquā audire me memini, sed quod interdum maximo nostro bono iustas etiam orationes Deus non exaudiat, cuius rei experimentum in promptu est, ut cæteros omittamus, in Paulo ter domino deprecante. Idem vsuuenit multis alijs bonis viris prophetis, apostolis, & martyribus. Quanquā quid opus est peccatorum exemplis uti, ad confirmandam rem, cuius in semetipso nobis Christus exemplum exhibuit. De cruce haud video quid docere possint, qui passionum tolerantia omne meritum atque adeo mercedem omnem ademerunt, & iactant se sua doctrina, si Christo placet, maximam consolationem attulisse, cū nulla sit alia, consternandis animis, eneruandæ virtuti, & prorsus abiiciendæ, accommodatior ista, alioqui frustra nos Christus tam crebris tamque magnificis promissionibus ad pietatē capeffendam hortaretur, nunquā adeo frequenter gloriæ triumphum crucis ignominia sacrae literæ adiunxissent. A nostris vero quid hoc de loco predicetur superius exposuimus. Postremo isti de discrimine regni Christi et regni politici ita loquuntur

Iacobi 2
1. Cor. 13

2. Cor. 12

quuntur, vt catholicos omnes papistas, Romanam ecclesiam Babylonem, Pontificem maximum Antichristum, non modo verbis pro concione, verum et libris æditis, vt neminem latere possint eorum blasphemiae, appellent: nos vero summum Pontificem Christi vicarium, ecclesiam Romanā omnium supremam esse prædicamus, eius abusus & scelera, si quæ sunt, minime probamus, quinimo vbi opus est, nobis aperte damnantur, cauent tamē summopere quotquot sunt Euangelica prudentia præditi, ne ad vulgum, suapte natura principibus & magistratibus cunctis infensum, principum mores, sacrorum præsertim, traducantur: hoc enim quam sit periculosum, si hæcenus ignorabatur, profecto sola Germania, ne dubitarem, potuit efficere. Nihil est quod ad continentendos vulgi animos in officio & pietate æque conferat, atque vt optime sentiant de vtriusque ordinis principibus viris, aut si hoc per illorum facinora assequi non possumus, saltem vt Hierarchiam ipsam & ordinem magistratuum, tanquam coeleste munus, in cuius obseruantia totius reip. salus, in violatione pernicies & euersio sita est vniuersi suspiciant. His cum ex diametro (quod aiunt) dissidentia vestri doceant, qui potest esse verum quod Philippus asseuerat, in ecclesijs disciplinam ecclesiasticam, & pias cæremonias, & bonos mores ecclesiasticos propter tranquillitatem diligenter conseruari? Cuius oppositū nos proprijs oculis vidisse, & multis experimentis deprehendisse, libere testamur, et vos ipsi, viri Germani, nisi suscepti semel dogmatis immodicus amor imponat, negare minime potestis.